

# MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinn.förbund.

## Julnummer

Nr 12. December.

1922.

Pris 25 öre.



Rembrandt: KONUNGARNAS TILLBEDJAN.

# JULFRID!

"Man får inte ro att leva. Man går upp i släp", klagar Arne Garborg på ett ställe i en av sina skrifter. Och varför? På den frågan kunde svaras tusenfalt och han har också svarat så som även vi skulle vilja svara. Men under all denna oro hava dock många längtan efter ro. Åtminstone alla de, vars själ ännu är någorlunda hel, som inte förfrusit eller förbränt den, eller nöden och bekymren trasat sönder, eller för vilka dagarna måste trälas fram i den hårdaste kamp för att hålla livet uppe, eller i krass lystnad efter makt och rikedom förhärdat sig. Hur många utav oss är det icke som längta efter julen för att då få ro och erfara fridsstämning, men som redan i sin önskan efter julens ro trasa sönder densamma med sådana tankar, "att nu har jag inte tid, men i jul skall jag göra det". Och så kommer julen och till den är så mycket arbete överfört, att om vi skulle utföra det finge vi längre dagsverk än annars. Och vad ha vi därmed fördärvat? Jo, våra kära drömmar om julfrid. Inte nog med att vi äro överhopade med en hel del arbete, som vi kanske i värsta fall kunna uraktlåta, men som fördenskull icke skaffar oss ro, utan ännu starkare oro.

Men om vi nu verkligen skulle besluta oss för att fira julen i ro och stillhet, hur förbereda vi oss härtill? Vi kunna genast svara, att vi förbereda oss inte alls. Det är nog också för varje varmt kännande människa i dessa tider omöjligt att få julfrid och ro i den gamla bemärkelsen. Det är för många vågor av lidande, andligt och lekamtligt, som slå emot våra sinnen i dessa tider. Det är så mycken skälvan-

smärta i tiden, så mycken bitterhet, så mycken besvikelse. Ingen varm tro på mänsklighetens vilja eller förmåga att höja sig till godhet och förnuft strömmar emot oss, som för endast något tiotal år sedan från visa män och kvinnor.

Kanske det därför nu på allvar är vår tur att söka tro på mänskligheten, att söka sätta dessa vågor i rörelse. Ingen av oss behöver känna sig för fattig eller andligen svag härtill. Äga vi blott ett rent och gott hjärta, rena och goda tankar, som vi ej låta förgiftas av småsinnig förargelse över andras fel, så kunna vi uträtta mycket. Vi kunna kanske sätta världssjälen i motionsrörelse till dess nuvarande gång.

Låt oss på ett sätt som aldrig förr söka skapa oss julfrid! Icke med ett sinne bemängt med matbekymmer och grämlöse över att vi ej fått det ena eller andra, som vi tänkt oss till julen, utan i stället med en fast föresats att under julen begagna varje ledig stund till tankar, hur vi, var och en i sin lilla "värld", skall kunna hjälpa till att få de rättfärdiga känslorna och tankarna åter i rörelse och på ett kraftigare och mera djupgående sätt än förr. Karl Marx säger ju, att "arbetareklassens befrielse skall vara dess eget verk". Vi ha också under många år genom vår arbetarerörelse sökt befria oss från materiellt förtryck, det får nog lov att i lika hög grad bliva vårt eget verk att befria oss från andligt förtryck. Det får nog lov att bliva de djupa ledens tunga dagsverke att samla sig till allt större och djupare rättfärdighetskrav. Vi måste rena oss från smånjutningarnas behov till kravet på

full harmoni inom oss själva och i världen.

Ju förr vi kasta åsido oväsentligheterna och stanna inför det väsentliga, kunna vi befria oss från oron, jäktet, som förkväver allt gott och stort inom oss, och bliva harmoniska och starka personligheter med makt att få mänsklighetstankarna och känslorna i allt större och djupare vågrörelser. Det känns som det vore något eller någon världen väntade på för att få kraft till den förnyelseprocess, som mänskligheten åter synes vara tvungen att genomlida. Vi ha haft många profeter och världsmästare, alla ha varit män. "Messias", guds egen son, har varit utskickad att frälsa världen och människorna. Och mer av godhet och rättfärdighetstankar än dem han förkunnade, kunna vi väl näppeligen begära skall komma från det manliga släktet. Och ändock äro vi i den dag som är djupt nere i mänskligt armod.

Således, förutom arbetarerörelsens oavbrutna kamp, så måste vi säga oss utan sentimentalitet eller förhävelse, att det måste vara kvinnan, vilken är detta något som skall komma till som ett plus i krafternas spel om mänskligare former för livet. Så vitt och djupt ha ännu ej människorna verkat för sin frigörelse att de på allvar förstätt det. Och det kan ej heller förstås förrän kvinnorna själva djupt allvarligt förstå sin livsuppgift härutinnan.

Må därför arbetarekvinnorna under julen upptagas av tankar, som leda dem ut på vägar som kunna föra till frid och försoning i världen.

S. V.

**Julfacklan**, Partiets gamla välkända jultidning, som numera utgives från Tidens förlag, har i god tid utkommit och även med detta nummer hävdat sitt, isynnerhet på de senare åren, erhållna, välförtjänta anseende, som en av våra förnämsta julpublikationer.

Dess textinnehåll, som motsvarar högt ställda anspråk, och dess konstnärliga utstyrelse bör bidraga till en kultiverad smak.

Förlaget vinnlägger sig tydligen om att köparna må erhålla fullgod valuta för de två kronor den kostar.

Folkskolans Barntidnings förlag har som vanligt utsänt sin jultidning, Julklappen, avsedd för den allra yngsta, läskunniga generationen, samt en samling sagoböcker, traditionellt illustrerade och med sitt olika innehåll lämpande sig för olika åldrar upp till tioårsåldern, till pris mellan 35 och 55 öre. Guldslottet, pr. kr. 2: 25, torde vara avsedd för något mera försigkomna barn. Liksom Jeanna Otterdahls sagor, i en liten vackert utstyrd volym, till pris kr. 4: 80 torde kunna njutas av de äldre skolklassernas barn.

På Tidens förlag har till julen utkommit Ture Nermans samlade dikter i två band, pris pr band kr. 3: 50.

Den unga författarinnan Maj Hirdman har genom Tidens förlag till julen utsänt en novellsamling med sociala motiv, under titeln Människoträsket, pris kr. 3: 75, till vilken vi senare torde återkomma.

# UNGGRANAR.

Två granar stånda på öde gård  
vid moens ensliga stig.  
De växa fria från ans och yård  
med urskogens dröm i sig.  
Ljuset och skuggorna stå på vakt,  
de kämpa om härskaremakt.

Och granarna frodas i dagen varm  
och svalkas i nattens frid  
samt drömma, närda vid jordens  
barm  
och av regnet i flödets tid,  
den djärvaste dröm som fört ur grus  
bevingade liv mot ljus.

Men drömmen, som varmt genom  
suset går,  
var småsinnad själ ej vet,  
den går mot höjden, och ingen spår  
de tankarnas hemlighet;  
den stiger på vingar så högt ifrån  
var lismande tungas hån.

Ett är dem dock visst, att får växa ut  
och uppåt var ung, frisk gren,  
så närmas kronorna och till slut  
de famnas i solens sken  
och sjunga om kärlekens rika blom,  
framsprungen ur fattigdom ...

Du gran som sträcker ur dunkelt snår  
mot ljuset grenarnes spröt  
och gläder för varje glimt som du får  
ur strålarnas gyllne sköt, --  
du liknar den sökande människosläkt  
som ljuset en gång har väckt.

VIKTOR MYRÉN.

## Teatern som kulturfaktor.

Av Gurlå Hertzman-Ericson.

Teatern är liksom målarkonsten, musiken och många andra företeelser inom samhällslivet, vilka syfta till människosläktets förädling, och vilka från sitt tidigaste ursprung givit uttryck åt människoandens eviga längtan till harmoni och skönhet, ett barn av tidsandan. Vi ha hunnit mycket långt från den tid när Dionysosreligionen stod i intim förbindelse med tragedien, när en attiskt genomskinlig himmel välvde sig över en amfiteater, vars marmorbänkar rymde sjuttontusen åskådare, bekransade och högtidsklädda som till fest, och när skådespelarna betraktades som officianter vid en religiös kult och därför voro okränkbara.

I tider av andlig pånyttfödelse ha också de sköna konsterna upplevat en blomstringsperiod och fyllt sin uppgift att verka eggande, befruktande och stimulerande på känsla och förstånd.

Den perikleiska guldåldern, som be-tecknade ett verkligt demokratiskt genombrott, i det att en framsynt och rättfärdig politiker ägnade sitt livs gärning åt att splittra de fjättrar vari folkets stora flertal var bundet, frambragte tragöder sådana som Sofokles och Euripides och konstnärer sådana som Fidias, men den konstens tempelstol som restes på Akropolis, kom icke till stånd genom ett litet fåtals strävan efter kultur och skönhet, utan den var ett verk av hela den aténska befolkningen. Däri låg Perikles verkliga statsmannagärning, att folket varken i politiken, vetenskapen eller konsten voro blotta åskådare, utan i en eller annan form medverkande, och därför kunde han rikta medborgarnas blickar mot mål, vilka tillika voro rättens och humanitetens.

En konst som lever oberoende av folket och omhuldad av en minoritet,

som ängsligt bevakar sin företrädesrätt och sina privilegier till kulturens frukter, bär inom sig fröet till förintelse. Den kan blomma intensivt och hetsigt under en kort tidsperiod, men den saknar rötterna genom vilken den kan hämta näring, och är därför dömd att vissna. Först när dessa rötter söka sitt fäste hos folket självt och därigenom bli ett medel till detta folks andliga framåtskridande, har konsten fyllt sin uppgift att icke blott vara ett mål i och för sig, utan ett medel till fostran och utveckling.

De tusentals åskådare, vilka i Aten fyllde teatrarna när Euripides tragedier spelades, mottogo icke endast ett starkt och bestående skönhetsintryck. De blevo även skakade i djupet av sin själ. De ställdes ansikte mot ansikte med sin tids problem och sågo liksom i en spegel reflexerna av tidens onda och goda makter. Dessa medborgare

lämnade teatern med känslan av att ha upplevt det heroiska, det sublima och det sköna, som är konstens eviga kännemärke, men också i medvetandet av att tiden ställde ett krav på dem, att de hade en livsgärning att fylla, ett ansvar som var dem pålagt. De kände sig alla som delar av en stor enhet. En sådan uppfostrargärning lyfter konsten från det alldagliga och tillfälliga till att bli en av de viktigaste faktorerna i ett folks kulturella liv.

Men när konsten frångår sina höga syften, när den i tider av mekanisering och dekadens endast får tjänstgöra som ett av hjulen under mammons triumfvagn, då är det tid att med noggrannhet bevaka vad som utgör ett folks arvedel, ty det är i folksjälens djup konstens källådror ha sin upprinnelse.

Det finns intet av det som blev människorna givet, vilket icke både brukats och missbrukats. Litteraturen, som borde vara ett uttryck för den högsta andliga kultur, har många gånger ockrat på människornas sämre instinkter, och när smutslitteraturen sköljde över bokmarknaden, leder det till arbetarungdomens ära att det var den som öppnade fejden mot denna kräftväxt på litteraturens träd. Kanske kan man även genom en samfäll opinionsyttring från de djupa leden vänta sig en förnyelse av skådebanan? Ett steg i denna riktning togs i Berlin när Reinhardt mitt under hårdaste kristidsläge fick till stånd en kolossalteater, tillkommen under en tid då demokratin var nyfödd, då folket hungrade och såg mot en framtid som var dyster och karg, men ändå icke svek de ideal som måste utgöra ett folks kärna och märg om det vill leva genom tiderna. Här kunde man, när Aischylos Orestes spelades, se tusentals bleka ansikten, skymtande i halvdunklet, vilka följde den grekiske skaldens odödliga verk; och när hämnanden över Klytemnestra var fullbordad, och den osynliga musiken tonade, tändes över åskådarnas huvuden en stjärnhimmel, ett valv av oändligt, nattsvart mörker, där ljuspunkterna sprungo fram som blommor. Och medan Apollon, omstrålad av Olympens guldgljus, hägnande sträcker sina armar över Orestes och tvingar tillbaka erynniernas skaror, dö musikens toner och slocknar ljuset över de helleniska

gestalterna, men stjärnhimlen välver sig alltjämt därovan och människorna försvinna i andaktsfull tystnad.

Konstens och skönhetsens evighetsvärden bevara alltjämt sin makt över människorna, det ha vi även här fått bevittna, när ett stort skådespel gått kväll efter kväll för fullsatta hus. Men de tillfällen när Shakespeare, Ibsen eller de grekiska sorgespelförfattarna stå på de svenska teatrarnas repertoar, äro sällsynta. Ledningen skyller på publiken och publiken skyller på ledningen; det blir en evig cirkelgång, varunder man tappar konstens Ariadnetråd. Felet ligger säkerligen hos båda kontrahenterna, och i all synnerhet hos tidsandan, som i sin förvirrande mångfald av dissonanser, med sitt jäktande efter sensationer och med sitt nedbrytande av gamla värden utan att bygga upp något nytt och bestående, aldrig tränger till djupet utan endast snuddar vid ytan av tingen.

Från de tider när teatern var ett med ett folks religiösa kult och med hela dess moraliska uppfattning, har den nu sjunkit ned till ett nöjestempel, dit människor gå för att ha ro ligt, och i all synnerhet för att slippa tänka.

Någon väsentlig förbättring av våra teaterförhållanden kommer icke till stånd förrän den allmänna grunduppfattningen ändrats och människor fått upp ögonen för teaterns uppfostrande betydelse. Människornas nöjen bli alltid en gradmätare på deras kultur, och i dessa jazzbandens, biografernas, revyernas och cabaretvisornas tidevarv får man sannerligen en bra underlig uppfattning om den civilisation som störtade samman i världskriget och som nu i sina brustna skärvor speglar det irrationella och fragmentariska i tiden.

En skådespelare yttrade en gång: »Hur ska vi kunna leva oss in i de verkligt stora rollerna, när vi endast en eller ett par gånger om året stå ansikte mot ansikte med den stora konsten. Vi få plöttra bort vår förmåga på små intetsägande uppgifter, som endast syfta till att roa den stora publiken, och det är ju inte underligt om vi själva banaliseras och krympa.» Hans ord ge säkert ett uttryck åt vad många känna och erfara. Man ger skådespelarna stenar i stället för bröd, och att publiken får ingenting alls till livs utöver stundens förströelse,

det är den mest belåten med så länge man skjuter ifrån sig problemen och rycker på axlarna åt tänkandet.

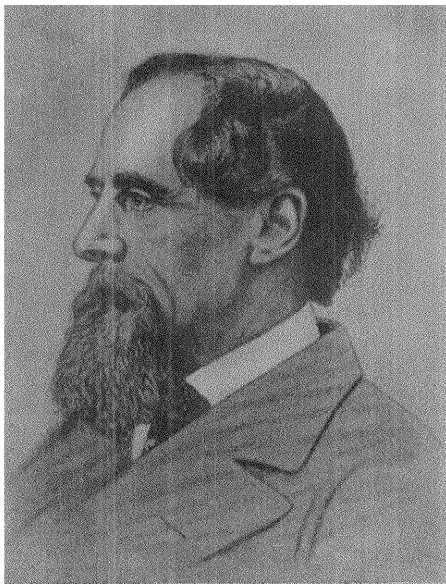
När ett folk äger en nationalteater, kan det dock uppställa krav på att konstens fana skall vaja över det templet. Ledningen av en sådan teater bör i främsta rummet ta hänsyn till teaterns uppfostrargärning och ej halta mellan penningförtjänst och publikgunst. Intet folk har gått långt i utveckling, när dess ledare lagt hyende under deras laster, och likaväl som en människa kan uppfostras till att få smak för den goda litteraturen, likaväl kan hon få smak för den goda teatern, om man blott kunde få till stånd en rensning av alla de farser och revyer, vilka nu äro den goda smakens värsta fiender.

Teatern äger i högre grad än någon av de andra sköna konsterna förmågan att omedelbart gripa människorna och vädja till deras känsla och deras förnuft. Det är livet självt man ställes inför, en viss fas därav eller ett skede i en människas utveckling. Det kan vara strider som man själv utkämpat, problem som man själv ställts inför, tankar och känslor som man själv brottats med. Här möter man dem koncentrerade, sedda från en konstnärs eller en diktares synvinkel och levandegjorda i den skådespelare, som blir instrumentet för diktares intentioner. Ett sådant skådespel kan aldrig bli tråkigt. Det är endast ett talesätt, en bekväm åtgärd för att kunna gå på sidan om livet och dess problem, aldrig igenom dem.

Konsten kan tryckas ned och förvanskas, liksom mänskligheten under sin långa vandring får uppleva utvecklingens höjder och dalar, men lyfter sig ett folk över ytan av tingen, blir det medvetet om sina uppgifter och sitt ansvar i den stora världssammanslutningen, då lyfter det samtidigt konsten ur ett tillfälligt förnedringstillstånd. Dess värden äro eviga, liksom skönhets, sanningen och rättfärdigheten, och vägen upp ur försumpningen, möjligheten att bereda konsten och teatern en ny framtid vilar icke på några få, utan på hela folkets gemensamma strävan uppåt, mot en framtid av större helgjutenhet och fullkomning.

# Charles Dickens.

Född 7 februari 1812, död 9 juni 1870.



Charles Dickens.

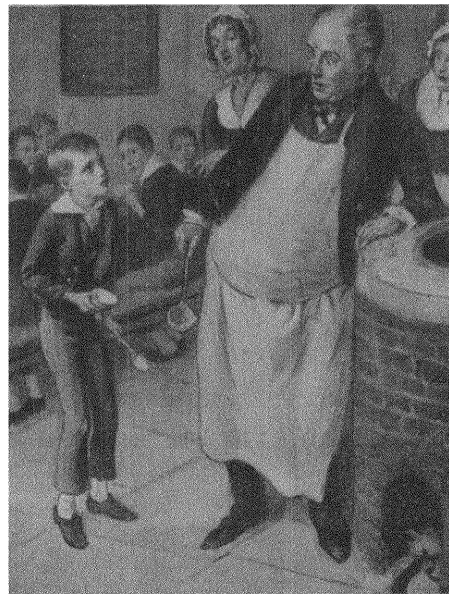
Engelsmännen äro världens nykt-raste och erkänt mest praktiska män-niskor. De organisera och administrera alldeles utmärkt. Se deras kolonier! Vår nuvarande idrott, våra begrepp om renlighet, kroppskultur, vårt friluftsliv härstamma från England. När Horace Walpole befann sig vid franska hovet som sändebud (1700-talet) skrev han hem att snusket vid detta Europas mest lysande hov övergick alla gränser. Engelsmännen ha också nått ofantligt högt, då det är fråga om kroppshygien och vardagslivets trevnad och ordning. Men beskylla dem för någon avsevärd andens begåvning eller hög flykt, det har man aldrig kunnat. Tvärtom. En mera obildad varelse än genomsnitts-engelsmannen får man leta efter. Och dock har detta folk på flera skilda om-råden givit världen dess största snillen. Hundra år före reformationen uttalade engelsmannen Wiclif den tyska refor-mationens tankar. I slutet av 1500-talet skrev Shakespeare sina skådespel, som ä n i d a g ingen gjort efter! På 1600-talet föddes Isaac Newton, tyngdlagens snillrike upptäckare, som förklarade, vad Europas astronomer i två hundra år förgäves grubblat på: planeternas och fixstjärnornas dragningskraft. På 1700-talet frambragte detta nyktra folk en rad konstnärer som Romney, Gainsborough, Joshua Reynolds. Och på 1800-talet sådana män som Darwin, vetenskapsmannen, och Dickens, ro-

manförfattaren, som i sina verk omfat-tar en hel värld på glädje och sorg, ondska och godhet, patos och humor.

Att här ingå på Dickens författare-skap kan naturligtvis icke komma i fråga. Därtill fordras utrymme och minst en docents oförskräckthet när det gäller plocka sönder och kritisera, tyda och framställa. För övrigt behö-ver denne den störste av alla roman-författare inga kommentarer. Han ta-lar direkt till vårt hjärta. Och den som ej uppfattar hans godhet, hans patos, hans humor vid läsningen av Dickens själv, lär väl ej bli mer mot-taglig av att läsa om honom. Jag har emellertid tänkt, att det kunde roa många att få en inblick i hans var-dagsliv, att se under vilka omständig-heter han växte upp och verkade, och därför vill jag försöka att i största kort-het teckna några drag ur hans levnad.

I hans barndom, då han som bäst be-hövde skydd och vård, blev familjens länge hotande ruin fullständig. Och den lille Charles måste för sitt uppehälle skaffa sig arbete på en blanksmörje-fabrik. I David Copperfield skildrar han denna tid och man förstår, vad barnet måtte ha lidit av det för honom motbjudande och odrägliga arbetet. Några släktingar tyckte till sist synd om den lille, begåvade parveln och skickade honom i skola. Och från den-na tid börjar allt te sig ljusare för honom.

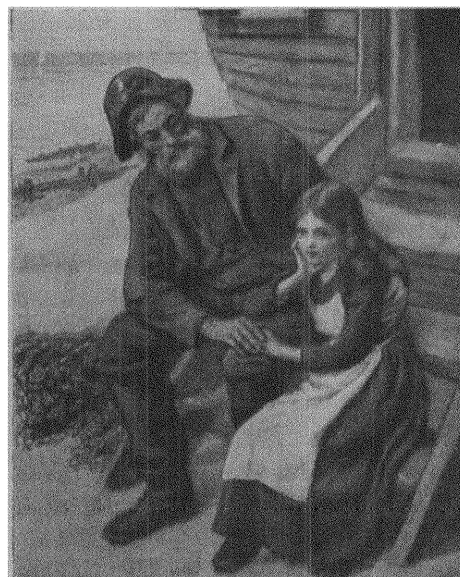
Han fick senare plats på ett kontor, men skrev i all tysthet berättelser och skådespel, som han emellertid ej vå-gade visa för någon. Älskvärd var han, glad, godhjärtad och kvick. Blev där-för allmänt avhållen. De allra första skisser han sände in till en tidning an-togos och trycktes — en sällsynt upp-levelse för en författare! — och från denna tid och till Dickens död var hans litterära bana nästan uteslutande ett långt triumftåg. Vare sig han reste som föreläsare eller uppträdde som amatörskådespelare, visade sig i säll-skap eller arbetade på och utgav sina romaner — överallt möttes han av till-mötesgående. Järnvägstjänstemännen ställde abonnerade vagnar till hans för-fogande, butiksfolk, arbetare, tjänare — alla kände honom och mötte honom



Ur "Oliver Twist".  
Oliver ber om mer mat.

med hjälpsam vänlighet. När det nå-gon enstaka gång hände, att en person visade sig ohövlig — som en gång en irländsk stationsinspektör — väckte detta allmänt uppseende. Dickens hade gjort sig känd och älskad som den, där först av alla åtog sig småfolkets bekym-mer och i sina över hela världen sprid-da böcker med övertygande värme och klarhet uppvisade de många och svåra sociala missförhållandena i dåtidens England.

En och annan modern kritiker har avfärdat Dickens på tio, tolv rader som pjoskig, ytlig, ologisk och jag vet ej



Ur "David Copperfield".  
Gamle Pegotty och Lilla Emily.



Ur "Julsången".  
Julmiddagen hos den fattige kontoristen  
Cratchit.

allt vad. I Nordisk Familjebok är han till och med "överansträngd" och "hysterisk"!

Den, som så bedömer Dickens visar blott att han är utan uppfattning av ett stort snilles väsen. Ty den, som varit Dostojewskis och Strindbergs älsklingsförfattare, lär nog inte vara varken hysterisk eller ytlig.

Var människa är i viss mån ett barn av sin tid. När man klandrar Dickens exempelvis för hans pjoskiga hjältnor, glömmer man att han levde och dog under den pjoskigaste av alla tidsåldrar, då kvinnorna voro för "eteriska" att ens kunna äta med frisk aptit och då det var deras enkla skyldighet att rodna, om en man såg på dem och dö av sorg, om han övergav dem.

Men om Dickens offentliga tillvaro tedde sig framgångsrik och full av glädje och värme, var hans privatliv desto olyckligare. Han började sitt liv med ett misstag. Som Giordano Bruno, "knäppte han första knappen fel och så blev hela längan felknäppt". Med hela sin lidelsefulla och hängivna naturs våldsamt störtade han sig i kärleken, men möttes av likgiltighet, kall beräkning och simpelt koketteri. Det värsta, som kan hända en ung människa. Om han haft besinning nog att vänta, låta stormen gå över sig, tåligt lida och arbeta sig igenom, hade säkerligen hela hans liv gestaltat sig annorlunda. Men i desperation, för att komma ifrån sig själv, för att visa sin ovärdiga älskade att han ej dukat under av hennes köld, gifte han sig med Catherine Hogarth, ljuvheten, men tyvärr även dumheten

personifierad. Och dumheten, om än aldrig så from, har tusen medel att göra en varmhjärtad, lidelsefull människa som Dickens både elak och orsonlig. Man kan med säkerhet påstå, att hans hustrus tillvaro inte hörde till de gladaste. Ingen kvinna, som levat 21 år med sin man och uthärdat allt (t. o. m. att mannen överflyttar sin ömhet på hennes syster), som fött tio barn till världen, sett många av dem dö som små, kan känna sig annat än förbittrad, olycklig och kränkt, då mannen efter de tjuguetta åren lämnar henne, och tager sin svägerska med sig. Ett stort snilles hustru måste äga förståelse, vishet, allt förlåtande värme. Mrs Dickens ägde ingendera. Hon var en helt vanlig konventionell engelska. Fotografier från äldre dagar visa henne som en fet, vacker och fullkomligt själlös varelse.

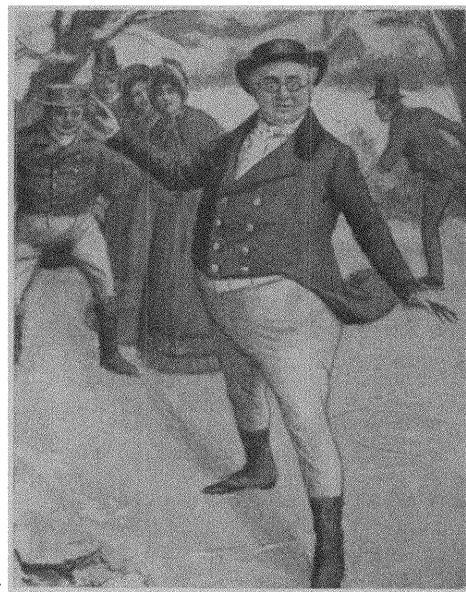
Hennes drag ha inga lidandets färor och märken, hennes blick icke spår av tyngd och grubbel. Hon hörde till dessa ytliga, som egentligen äro världens lyckligaste människor. Oåtkomlig för allt. Tråkigheten själv iklädd kött och blod.

Naturligtvis sörjde hon sina barn.



Ur "Klockorna".  
Trotty Veck och hans glada dotter.

Men hennes ansikte bär däruv intet spår, då hennes makes av de husliga slitningarna, sorgen över barnen, som han älskade djupt och aldrig kunde glömma, sårbarheten inför även de löjligaste angrepp på hans arbeten — och avundsmän hade han som alla, vilka åstadkommit något — blev alltmer färrat, ögonen allt tröttare, uttrycket alltmera likgiltigt.



Ur "Pickwickklubben".  
Pickwick i all sin glans.

Samtidigt som han skilde sig från sin hustru köpte han sig ett litet lantställe, Gad's Hill, vid Rochester. Som barn hade han beundrat den vackra egendomen, men aldrig vågat ställa sina önsningar så högt som till dess ägande. Vid 44 års ålder gick emellertid hans dröm i fullbordan och här förunnades det honom att arbeta och njuta av friheten och ensamheten ända till sin död 1870.

Även då man vet, huru rastlöst verksam Dickens var, är det svårt att fatta, att han på de 35 år som utgöra hans egentliga författartid kunnat producera så oerhört och dessutom hinna med föreläsningsturnéer till Amerika och Frankrike, för att ej tala om de täta resorna inom England. I en enda bok kan han framföra 50 skilda, klara, briljant tecknade karaktärer. Människor man själv dagligen mött och möter. Vem har ej i livet träffat Micawber? Uriah Heep? Sam Weller? Serouge? Säkert var och en som haft ögon att se.

Till sin sista stund arbetade Dickens. Dagen före sin död skrev han på sin sista bok, icke blott förmiddagen utan mot sin vana även efter middagsmålet. Det var som om han anat att hans tid ej skulle räcka till... På aftonen drabbades han av ett slaganfall och redan i gryningen nästa dag — 9 juni 1870 — utandades han sin oroliga, verksamma ande.

Dickens var naturligtvis en människa och hade en människas fel och svagheter, men blott det faktum, att alla samhällsklasser kände honom, att rika och fattiga, förnäma och enkla

# Kvinnorörelsen i Österrike.

Av socialdemokratiska parlamentsledamoten Fr. Emmy Freundlich.

I de mellaneuropeiska länderna ägde kvinnorna, ända fram till det stora sammanbrottet, ingen som helst politisk rättighet i staten. I Österrike voro de till och med förvägrade medlemskap i politiska föreningar. De kunde endast få bli passiva medlemmar och tillätos ej deltaga i föreningarnas ledning och förvaltning. Trots detta var det dock möjligt att utveckla en stark politisk verksamhet bland kvinnorna, och uppfostra många tusenden av dessa att kämpa för sin rätt. Verksamheten var visserligen framför allt agitatorisk och uppfostrande och blott en mindre grad av positivt arbete i den allmänna förvaltningens olika grenar kunde utföras.

Enär vi ej heller ägde någon som helst kommunal valrätt eller valbarhet så voro vi även utestängda från den kommunala förvaltningen och dess direkta påverkan. Vi kunde blott medverka i privata organisationer, deltaga i enquêter, och framställa våra fordringar och önskemål på samhällslivet, således indirekt söka öva inflytande på parlament och kommunalförsamlingar för våra krav. Detta var ju dock möjligt endast genom männens understöd. Denna kvinnornas rättslöshet har efter revolutionen blivit förvandlad i fullständigt lika rättigheter med männen. I dag kunna Österrikes kvinnor uppsättas som kandidater och väljas till alla offentliga funktioner och befattningar. De kunna till och med väljas till republikens president. Därför hava vi nu också kvinnorepresentanter i alla möjliga statliga och kommunala organ som kunna öva inflytande på dess verksamhet. Vi hava i vår nationalförsamling, bestående av 179 delegerade, elva

människor sörjde honom talar ett oförtvdybart språk till hans beröm. Och barnen älska de honom. De blygaste fruktade honom ej, de trotsigaste lydde honom. I sin mogna ålder var han ännu som ett barn bland barnen, full av skämt, upptåg och pojkaktighet, lika snar som de till vrede, medkänsla, försöning.

Som en löpeld flög sorgebudet över hela den civiliserade världen. Från ett guldgrävarläger i Californien skrev Bret Harte en gripande dödssång; konungahuset i England kondolerade, och i Londons fattigkvarter grät en liten flicka, ty "om Dickens kunde dö, kunde jultomten också dö!"

Linda Öberg.

kvinnor, varav åtta socialdemokratiska, två kristligt sociala och en som tillhör det "stortyska" partiet.

I Wiens stadsfullmäktige, bestående av 160 medlemmar, sitta tretton socialdemokratiska och fem kristligt sociala kvinnor. Också i alla övriga kommunalförsamlingar och förvaltningsorgan äro kvinnor överallt företrädade med egna representanter, liksom alla lantdagar hava kvinnliga ledamöter. Därmed är frihet given åt kvinnorna på alla områden, och de hava nu att förvärva liksom även att giva prov på sin duglighet.

Det är icke alltid så lätt och enkelt för kvinnorna att behärska de arbetsområden som de framför allt böra intressera sig för, därför fordras det att i varje funktion så arbeta och förkovra sina insikter, så kvinnorna icke bli endast ett nummer utan verkliga medarbetare.

Redan under kriget måste regeringen såväl som kommunalinstitutionerna frångå sin omedgörliga och halsstarriga princip angående kvinnornas deltagande i den allmänna politiska och kommunala förvaltningen.

Det gavs en hel del möjligheter för kvinnorna att få deltaga i olika verksamhetsgrenar. Så organiserades av Wiens stadsfullmäktige en kvinnohjälpsaktion bestående av delegerade från alla kvinnoorganisationer och varigenom många nya områden, dittills stängda för kvinnorna, öppnades, främst på det allmänna försorgs- och understödsområdet. Detta kom kvinnorna väl till pass. Efter sin med männen likaberättigade rösträtt kunde de nu, redan vid de första valen, ställa en rikare vunen erfarenhet i den nya verksamhetens tjänst.

Vi levde då i den största nöd. Våra livsmedelsransoner voro så små att de omöjliga kunde räcka om inte människor från de neutrala länderna haft förbarmande med oss. Därför måste vi framför allt ta till vårt ögonmärke, att söka få den allmänna livsmedelstilldelningen förbättrad. Det lyckades då att som första kvinna få sända nedskrivaren av denna berättelse att företräda kvinnorna i ministeriet för den allmänna folkförsörjningen.

Detta ministerium, som först skapades under kriget, hade då erhållit en direktion i vilken alla kretsar och klasser av befolkningen voro företrädade; konsumenter och arbetare, medelklass och bönder, representanter för industri och lantbruk.

I denna direktion kom nu en kvinna, den första, som således omedelbart kunde deltaga i den statliga förvaltningen,

icke som förut endast genom agitation, utan genom praktiskt medarbetarskap förmå hjälpande ingripa. Då var livsmedelsfrågan statens viktigaste uppgift. Att en kvinna deltog i beslutet betydde mer än blott en kvinnorepresentation — det var det första insteget från kvinnorna i själva statens innersta förvaltningstjänst.

Jämte folknärningen måste framför allt för de nu valda kvinnorna intresset vändas till området för den allmänna, borgerliga understödsverksamheten. Det kom många främmande hjälpkommissioner in i landet, och många nya organisationer för hjälp till barnen och ungdomen uppstodo, så att vi i den tiden, på försorgs- och understödsområdet, kunde hälsa en ny aera och utvecklings begynnande. Därtill kom, att vi genom arméns sammanbrott blevo i stånd att i stället för hären inrikta oss på barnen, och vi kunde nu som uppoffrande medarbetare i många oegennyttiga organisationer verka rationellt och förbättrande. Vi kunna icke underlåta att omnämna denna verksamhet på tal om kvinnornas insats i det allmänna.

Jämte omsorg om folknärningen gällde det för kvinnorna, att i de förändrade politiska rättsförhållandena också hävda rättslikheten och likaberättigandet med männen på de andra områdena i det borgerliga samhällslivet.

Framförallt gällde det att alla skolor skulle öppnas för flickor likaväl som för gossar. Vår partikamrat Therese Schlesinger, vars väsentligaste arbete utförts på uppfostrans område, har isynnerhet härför nedlagt ett intensivt arbete. Det har även lyckats kvinnorna att få taga jur. doktors grad och därmed få en hel del förvärvskällor öppnade. Den första kvinnliga docenten utnämndes vid universitetet i Wien, och många flickskolor som förut varit privata undervisningsanstalter blevo införlivade med statens undervisningsväsende. Av den gamla kadettskolan, som vi numera ej ha användning av, har skapats en statsuppfostringsanstalt, som av vår partivän Glöckel gjorts till en utbildningsskola för obemedlade men särskilt begåvade barn, där de erhålla kostnadsfri undervisning. Under denna högskola är också ett läroverk för flickor, varest många arbetarbarn, såväl som barn från den fattigare tjänstemannaklassen erhålla en högre utbildning, som också öppnar väg för studier vid universiteten för desamma. Den andra stora uppgiften för kvinnorna var att erhålla större rättigheter med avseende å den borgerliga lagens utformande. I Österrike voro mödrarna nekade rättigheten till förmyndarskap av sina egna barn. De måste alltid ha en manlig förmyndare. Om mödrarna ensamma försörjde och uppfostrade sina barn ansågos de ändå ej kvalificerade till förmyndare.

(Forts.)



Rembrandt: Självporträtt.

Vad är väl en människa, detta underliga konglomerat av hand och fot, av hjärna, hjärta och mage, av ögon, näsa, mun och öron och strupe och stämband? Och vad är hennes arbetande och skapande hand, hennes arbetande och skapande hjärna och hjärta och öga och strupe? Ja, vad? Se där muren mot vilken våra pannor slås blodiga till ingen nytta. Hur kan människan ibland höja sig över människan? Av egen kraft gör hon det ej. Av egen kraft är hon i bästa fall en god arbetare, en stillsam och plikttrogen varelse, såsom våra dragare äro goda arbetare, våra hundar tillgivna och plikttrogna. Men bakom människan står ibland en mystisk och ofattbar makt, som tvingar henne till sitt redskap — ett underbart redskap på gott och ont. Tvingad av den Makten skapar hon — ofta i vända och sjukdom och utmattning — och om Makten i henne funnit ett gott redskap förbli hennes skapelser sköna och unga, århundraden efter det hon själv längesedan multnat. Och denna Makt, som ingen kan förklara, kalla vi människor Snillet.

Det finns ingenting så obegripligt och nyckfullt som Snillet. Som ett rovdjur slår hon klorna i sitt verktyg och sedan finns ingen ro och rast för detta.

Vi jäktade vardagsmänniskor, som

kanske arbeta från morgon till kväll och ändå aldrig hinna med vårt dagliga slit och givetvis icke komma att lämna minsta spår efter oss i tiden, måste stå undrande och kanske en smula hemska till mods inför vad Snillet tvingats fram genom människor, bräckliga verktyg, vilkas verksamhet kan omintetgöras av en fallande sten, en kula, ett gift, av svält, av köld. Beethoven blev döv, men komponerade symfonier, som ingen gjort om eller efter. Milton blev slagen med blindhet, men ur sitt mörker skapade han Det förlorade Paradiset. Snillet vet ej av mänskligt småsinne. Hon ser blott till verktygets duglighet. Hon ger världen nya religioner genom en indisk furste och en judisk timmermans son. Hon skapar odödliga skaldestycken genom en hovman som Goethe, en präst som Tegnér, en slaktardräng, en fattig komediant som Shakespeare.

Inte underligt då att hon gör en hol-

paden



Rembrandt: Nattvakten.

# Rembranc

Av Linda

ländsk mjölnares son till en av världens största målare!

Var fick han allt ifrån, denne mjölmarson? Hans nio syskon voro goda och medelmåttiga hantverkare och förblevo i den klass vari de fötts. Blott för Rembrandt — den näst yngste — hade en helt annan levnadsbana utstakats.

1606 såg han dagens ljus i Leyden, 1620 inskrevs han vid universitetet, ty hans föräldrar hade nogsamman sett, att gossen ägde ett utomordentligt gott förstånd. De ville ha en lärd av sonen. Men Snillet ville annorlunda. Han förblev en obotligt lat lärjunge, som vållade de gamla och sig själv bekymmer ty även när han till sist fick följa sin håg och måla kunde han inte finna sig i sina lärares anvisningar. Slutligen — och man kan förstå de gamlas förfäran — gav han sina mästare på båten, drog sig undan och började arbeta på egen hand, direkt efter naturen, såsom hans ögon sågo den.

Och han hade lyckan med sig. Redan 1630 var han en berömd man! Han blev firad, rik och fick en god och älsklig hustru. Han levde som en adelsman, samlade konstskatter, arbetade och njöt av livet. Självporträtt från denna tid visa honom och hans hustru Saskia utsmyckade med halskedjor,



# It van Rijn.

Öberg.

pärlor och juveler nästan till överdrift. Ty lika litet som Snillet bryr sig om ur vilken samhällsklass hon uttager sitt verktyg, lika litet fäster hon sig vid verktygets privata egenskaper. Att Rembrandt, mjölnarsonen från Rijusbürgerporten i Leyden hade en uppkomlings svaghet för lyx, ett barns oförmåga att sköta pengar, och svår brist på klarhet och självbehärskning i kärleksaffärer, fäste hon sig ej vid. Just dessa egenskaper blevo emellertid hans olycka, förvandlade hans liv, som till hans 35:e år varit sällsynt framgångsrikt och lyckligt, till ett martyrium, varur han först år 1669 förlossades, sedan han måst överleva sin Saskia och tre av sina fyra barn med henne, se sitt rykte sjunka, sitt hus och sina samlingar gå under klubban. Vidare refuseras hans mest brinnande och bästa skapelser. "Nattvakten" — egentligen Clovenierskyttarnas uppbrott till övning — väcker allmän ovilja. Och varför? Jo, skyttarna ville alla synas lika bra, bli i lika grad förevigade!! Men ett stelt uppradande kunde naturligtvis ej komma ifråga, då Rembrandt fått hand om beställningen. Han skapar en tavla, vars oroliga och glada brådska och utomordentliga ljuseffekter och färgprakt gjort den till en av Amsterdams största skatter. Men de fåfänga och småborgerliga skyttarna gilla ej konstverket! Fler-talet försvinna ju i halvdunklet! Inte är detta en porträttgrupp! —

Skulder, fordringsägare, husliga sorger och refuserade tavlor — och dock unnas det arma Verkytet ingen vila. Sorgsnare och bittrare blir uttrycket i de ansikten Rembrandt målar, men allt djupare, allt skönare, allt underbarare!

Om vi jämföra de senare verken av hans hand med exempelvis ett av hans allra skönaste från hans lyckliga tid, den å första sidan reproducerade "Konungarnas tillbedjan" är det en sak som ovillkorligen slår en: Samma mästtarhand har fört penseln, samma öga skapat fram färger och linjer, men i sin lyckliga ungdom såg Rembrandt mest till den yttre prakt och skönheten, längre fram tvingade Sorgen honom, som hon tvingat så många andra att söka själens och hjärtats skönhet.

Den heliga Petrus har på vårt Nationalmuseum ingen "omponus". Men han har så mycket mer ansiktsuttryck.

Vi kunna glädja oss åt en vacker Rembrandtsvägg på museet vid Skeppsholmsbron! Se på den gamle med nyckeln i handen (den helige Petrus)! Hur är det möjligt, att med pensel och färg på en duk trollo fram en värld av svaghet, ånger, sorg och missräkning? Så måste Petrus se ut, han som mot sin vilja, av rädsla för-rådde sin käraste vän och mästare! Eller mannen med guldhjälmen som

hård, förbittrad och hopplös intill döden stirrar ned framför sig. Var fick Rembrandt allt ifrån?

Han son Titus växte upp och tillsammans med hushållerskan Hendrikkje Stoffels lyckades han bliva sin gamle far till ett gott stöd. Men 1662 dog Hendrikkje, 1668 Titus, som gift sig samma år, och då den gamle året därpå äntligen fick ro, hade han vid sin dödsbädd endast sin och Hendrikkjes 15-åriga dotter Cornelia, ty hans unga sonhustru låg för döden och följde sin svärfar efter blott några dagar.



Rembrandt: Gumma.



Rembrandt: Saskia.

Men Rembrandts lidanden ha skapat glädje och njutning för tusen och åter tusen under århundraden. Ur hans oro ha generationer av människor druckit ro, ur hans sorg ha de levat upp igen i glädje. Hans svaghet har blivit styrka för dem. Hans av så mycket jordiskt bundna ande har frambragt de friaste skapelser!

Han var ett verktyg, en djupt olycklig människa, och makten som drev honom, drev obönhörligt till dess han var utnött. Hur förändras ej hans ansikte! Jämför hans många självporträtt. Den breda och grova sinnligheten försvinner. De tjocka läpparna bli smala och darrande som ett gråtande barns. Ögonens lugn försvinner i irrande hjälplöshet.

Den 8 oktober begrovs han i Amsterdam, och han, som är en av världens största målare, av vilkens pensel vi äga omkring 600 verk, han vars skapelser ej längre kunna betalas med mynt, om vilken skrivits hela bibliotek och som årligen reproduceras i nya upplagor över hela jorden, fick icke så mycket som en minnessten, långt mindre ett monument över sitt stoff! Ja, i hela Amsterdam visste knappast någon att Rembrandt ej mera levde.

# Rashygieniska grundtankar.

## Front mot den sig spridande folkurartningen.

Av Professor H. Lundborg. Chef för Statens Institut för Rasbiologi.

Det gives två slag av fiender, som i mer eller mindre hög grad hota varje folk. Det är dels yttre, dels inre sådana. Om landets yttre fiender — rovlustna grannar eller hela maktgrupper — behöver ej här ordas; det hör politiker och statsmän till att så vitt möjligt avvärja faror av detta slag. De inre däremot, som äro minst lika betydelsefulla, sammanhänga på det allra närmaste med frågor rörande orsakerna till ett folks urartning (degeneration). Härmed menas en ärftligt betingad undermålighet, som kan ökas undan för undan och medför hela folks undergång. Helt nya vetenskaper — ärftlighetsforskning och rasbiologi — ha tagit till mål att utreda dessa för släkter och folk så viktiga spörsmål och därigenom motarbeta urartningen.

Bland fackmännen ute i världen framstår det numera som en ofrånkomlig sanning, att *ett folkmaterial av god rasbeskaffenhet utgör ett folks allra dyrbaraste egendom*. Ingen har rätt att skjuta dessa problem åt sidan, ty folkets framtid beror på, hur vi handla eller t. o. m. på vad vi underlåta att göra.

Den uppfattningen tränger sig hastigt fram, att folkmaterialiet i ett land måste stödjäs och vårdas på alla sätt. *Det är ej nog med att förbättra de yttre levnadsbetingelserna, den sociala miljön, utan vi måste framförallt utreda ärftlighetens betydelse för kultur, hälsa och sjukdom och därav taga lärdom*.

Den moderna ärftlighetsforskningen, som under de sista decennierna utvecklats oerhört raskt, kan ej missförstås. Den lär oss att arvet eller anlagstypen (genotypen) hos olika individer, folk och raser, utformad under århundraden och årtusenden, är det väsentliga. Olika arvcombinationer ligga till grund för varje ny människa, som avlas. Inom vissa gränser gör sig sedan miljön gällande, åstadkommande ytterligare olikheter, men dessa under livet förvärvade förskjutningar i den ena eller andra riktningen (modifikationer) förändra ej anlagstypen. Det biologiska arvet är otvivelaktigt det centrala.

Ingen må emellertid av detta tro, att miljö, uppfostran och goda samhälls-

förhållanden äro onyttiga eller värdelösa. Långt därifrån! Det vore att gå från den ena ytterligheten till den andra. Vi få ej glömma, att usla miljöförhållanden, en missriktad uppfostran o. dyl. ofta kunna försämra, ja förinta individer med goda anlag eller göra, att de ej komma till sin rätt. Goda miljöförhållanden kunna naturligtvis i sin mån rätta det, som är krokigt. *Miljöns skapar dock ingenting nytt, endast modifierar i god eller dålig riktning verkningarna av de anlag, som vi fått i arv*.

För icke länge sedan, då tillgången på födoämnen var mycket knapp i Europa på grund av kriget, tvingades folk att införa livsmedelsransonering i en eller annan form för att undgå en katastrof i form av hungersnöd. Man kan fråga sig: när skola de sargade och blödande folken i vår världsdel tvingas att bättre än hittills hushålla med folkmaterialiet och i tid se till, att en god rekrytering av släktet kommer till stånd? Det sker nu en misshushållning i dessa hänseenden i stora delar av Europa, som gör ett sorgligt intryck på alla dem, som klart inse, hur orätt vi handla mot våra efterkommande.

*Rasbiologi* är läran om släkternas, folkens och rasernas liv. Den befattar sig med alla de orsaker, som förmå ändra den inre konstitutionen, d. v. s. rasbeskaffenheten i gynnsam eller ogynnsam riktning. Rasbiologi är sålunda ej, som mången tror, enbart medicinsk ärftlighetslära, utan den har beröringspunkter med alla möjliga sociala fack och arbetar redan nu långt utanför den gamla medicinens ramar.

Den tid är väl snart förbi, då läkekunsten ser sin enda eller ens förnämsta uppgift i att "bota" sjuka individer. Det hör medicinens män till att vidga sin blick och taga på sig ett mera omfattande arbete och ökat ansvar, de måste bli släkternas och folkens rådgivare och hjälpare. Gladstone, den store engelske statsmannen, hävdade redan för flera årtionden sedan just denna ståndpunkt i ett tal på en läkarkongress i England.

*Rashygien* (även kallad eugenik) utgör, kan man säga, den praktiska delen

av rasbiologien. Dess strävanden och mål gå ut på att i största möjliga mån förhindra ärftlig urartning att uppkomma och utbreda sig samt att ordna samhällsförhållandena så, att efterföljande släkten bli så väl rustade som möjligt i kampen för tillvaron.

För nära tjugou år sedan höll förf. till dessa rader ett föredrag inför läkare i Uppsala och framhöll redan då rashygienens stora betydelse för kulturfolken. Ett brottstycke härur må anföras:

"Ett folk som undan för undan urartar, lär icke i längden kunna hålla sig uppe i kampen för tillvaron, hur militäriskt väpnat det än kan synas vara. Vi må komma ihåg, att kulor och krut skydda oss icke för tuberkulos, alkoholism, nerv- och sinnessjukdomar eller för andra dylika samhällsfiender. Det skulle vara vida bättre, om kulturstaterna i stället för att rikta sina rustningar och vapen gent emot varandra, ville använda sina inkomster och gemensamma krafter på att bekämpa fiender av detta slag. Jag vågar hoppas, att den tid ej må vara alltför avlägsen, då man blir böjd för att i samhällsfrågor tillmäta den verkligt biologiskt bildade läkarens ord åtminstone lika stor betydelse som juristens och krigarens, då vidare sociologer och statsmän få ögonen öppnade för ärftlighetshygienens (rasbiologiens) betydelse för folkens framtid."

Vi ha tyvärr måst uppleva ett världskrig med all dess gränslösa hat och förödelse för att fullt förstå innebörden av dessa enkla sanningar.

Som en grundprincip inom rashygienen måste man betrakta den moderna idén, att de "*biologiskt välborna*", d. v. s. de i fysiskt, moraliskt och intellektuellt hänseende väl utrustade individerna, böra i största möjliga mån fortplanta släktet, och att därjämte alla ogynnsamma moment i fråga om miljö- och samhällsförhållanden inskränkas till det minsta möjliga.

De svagast utrustade däremot måste genom asylering, sterilisering eller på annat sätt förhindras att efterlämna avkomma.



Rembrandt: Kvinnoporträtt.

Många orsaker samverka till, att rasbiologi och rashygien i modern mening från en blygsam början på mycket kort tid utvecklats till att numera med stort och stigande intresse omfattas av breda folklager i de flesta kulturländer. Biologiens stora framsteg ha utgjort en mycket verksam faktor härvidlag. Ärtflichtighetsforskningen har tillkämpat sig en fast och säker grundval i och med återupptäckten av de Mendelska lagarna år 1900 och alla de rön, som sedermera gjorts.

Förnekas kan ej heller, att många sociala rörelser i nutiden i ej obetydlig grad förberett jordmänen för ett rashygieniskt betraktelsesätt.

Världskriget med dess enorma ödeläggelse av folk har också öppnat mångas ögon för nödvändigheten av en mera rationell befolkningspolitik i rashygienisk anda. Dylåka frågor komma med all säkerhet i en snar framtid att bli de mest aktuella spörsmålen i Europa. Det blir då ärtflichtighetsforskningens och rasbiologiens sak att visa nya vägar.

Vår europeiska kultur, som förefallit de flesta så lysande, börjar att på ett betänkligt sätt urarta. Orsakerna härtill äro många. Den materiella odlingen, "mekaniseringen av världen", gör sig allt tydligare gällande. Såväl egoism som okunnighet om biologiens lagar ha drivit oss in i en återvändsgränd, ur vilken vi måste söka oss ut igen för att slå in på nya vägar, som leda uppåt mot verklig förädling och icke nedåt mot rasfördärvet och undergången.

Vår högeligen vidgade kunskap om förut okända naturkrafter har öppnat

möjligheter att skaffa fram materiella fördelar och stora rikedomar ur jorden, bergen, floderna, skogarna och luften. Det har uppstått en storindustri, som åstadkommit en formlig kapplöpning mellan åtskilliga kulturfolk i och utom Europa att producera och föra ut i handeln alla möjliga fabriksalster, likt och olikt, nyttiga och nödvändiga ting såväl som lyxartiklar i rent otal. En fruktansvärd konkurrens om världsmarknaden har blivit följden — den måste ju förr eller senare uppstå. Detta har säkerligen utgjort en av de djupast liggande orsakerna till världskriget. Det är ingen tillfällighet, att de två förnämsta industristaterna i Europa, England och Tyskland, råkat i fejd med varandra på liv och död, och att Amerika, det tredje stora industrilandet, dragits med i virveln. Det kunde man förutse.

Förbättrade kommunikationer, industri och handel ha under loppet av decennierna riktat dessa och andra folk i förut oanad grad. Det allmänna välståndet har ökats, betydande miljöförbättringar ha kommit till stånd. Samtidigt med att folkens välstånd förbättrats, dödligheten minskats, medellivslängden ökats m. m., hotar dem en rasförsämring. Raskraften skövlås: en alltför dyr köpeskilling för de förmåner den högt uppdrivna materiella och andliga kulturen berett. Folken ha proletariserats i biologisk mening. Men krukan går så länge, tills hon brister. Slutresultatet är ej alls uppmuntrande.

Var ligger då räddningen, frågar man sig? Människosläktet i sin helhet är naturligtvis ej dömt till undergång.

Svaret på frågan blir: Vi måste i vida högre grad än hittills tillgodose genotypen, d. v. s. vi bli tvungna att arbeta långt mera för släktet och rasen.

Det är alldeles nödvändigt att tränga så långt in som möjligt i de lagar, som ärtflichtighetsforskning och rashygien gjort till föremål för studier. Vi måste efter hand inrätta vårt liv efter dessa lagar. Det föreligger alltför många bevis på hur det går, när ett folk åsidosätter dem. *Det vore emellertid oriktigt att tro, att dessa lagar uteslutande äro stränga hämnare. Rätt förstådda och utnyttjade utgöra de en snart sagt outtömlig källa till förädling och framåtskridande.*

Det blir sålunda forskningens sak att här gå i spetsen, som på alla andra områden. Hand i hand härmed bör ett rationellt upplysningsarbete bedrivas.



Rembrandt: Hendrickje Stoffels.

Stora, väl utrustade rasbiologiska forskningsinstitut måste liksom i Sverige inrättas i *alla* kulturländer. De ha till uppgift att genom noggranna undersökningar, omfattande stora grupper av individer och hela släkter, lösa ärtflichtighetsens gåta och därigenom bana väg för goda rashygieniska reformer. Folkens självbevarelsesdrift kommer utan tvivel att framtinga dylåka förr eller senare. Alla goda medborgare i ett land med statsmän, politiker och forskare som ledare böra hjälpa till var och en i mån av sina krafter.

*Man har numera rätt att hysa den fasta övertygelsen, att de folk, som i tid lära sig inse arvets och rasens betydelse och därjämte äro villiga att lydigt underkasta sig de naturlagar, som råda över oss människor, komma att gå segerande fram i världen, ej med krigets förödelse, hunger, undernäring och sjukdomar i spåren, utan tvärtom röjande väg för en högre kultur, en vidgad och fördjupad moral samt ett sundare och lyckligare människosläkte.*

I ett litet nyligen av förf. utgivet arbete (Rasbiologi och Rashygien, 2:a uppl.) avhandlas i populära uppsatser dessa för kulturfolken så viktiga frågor mera ingående. Svenska Sällskapet för Rashygien utger tid efter annan små ströskrifter i ras- och ärtflichtighets-spörsmål, som kunna rekommenderas.

Vad läser man i allas ansikten, allas, nästan utan undantag? Frånvaron av glädjens oskuld.

Hos somliga med förhärdelse (som om allt var som det skulle vara), hos några med vemod eller smärta.

Endast hos barnen — ofta icke ens hos dessa — är det glada friskt.

Vilhelm Ekelund.

# Den beslöjade kvinnan.

Resebrev från Orienten.

Sarajevo i oktober.

Morgonen stiger upp över bergshöjderna och rosafärgar deras kala toppar. Ljuset flödar ut över Bosnadalen, tränger in i Sarajevos vindliga turk-kvarter och driver bort sömnen från de kullerstenslagda gränderna. Ur de tillbommade husen hoppa barnen ut och samlas med sina lerkrus vid brunnarna. Nu travar hantverkaren åter utför backarna till det dagliga värvet i Carsijan, basarerna nere i stadens centrum. Vid sidan om sig leder han sin lasttyngda häst; efter följer hans beslöjade hustru.

På kajen utmed den glittrande bergsfloden fladdrar snart en rad av dukomhöljda turkinnor med kassar och korgar rustade för morgonuppköpen under det de förnäma muslimkvinnornas ekipage rulla fram över stenbroarna.

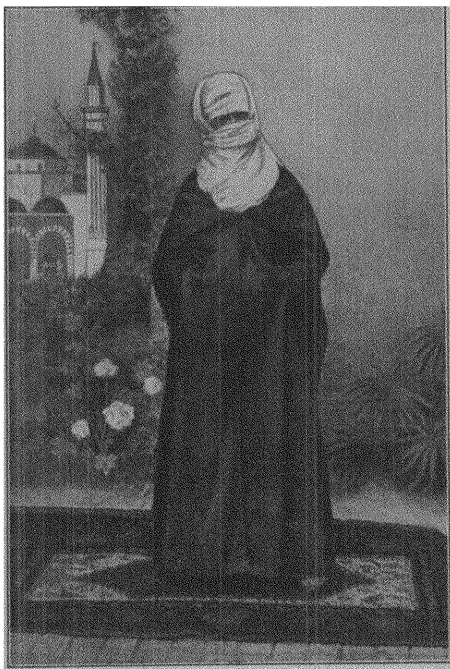
En turkisk ungmö avbryter sin promenad framför de gallerförsedda murgluggarna till en moskégård för att kasta ett nyfikat öga på helgedomen, där hennes far och broder förrätta sin morgonbön, men hon ej äger rätt att tråda in.

Vem är hon egentligen, denna islamiska kvinna? Hennes feredza av siden eller randigt bomullstyg är ej längre sydd som en säck. Tvärtom. Den är kokett i snittet och hindrar oss icke att beundra en vacker vrist, oklanderliga silkesstrumpor och moderna lackskinnsskor eller mockapumps. Men därmed är det slut med ögonfröjden. Den täta svarta sidenduken för ansiktet avvärjer varje forskande blick — intet kan skönjas av ögonen; intet av kinderna; det kan vara en Afrodite, men det kan också vara en häxa.

Man vet att hon och hennes systrar i sina hem med stor konstfärdighet knyta mattor och förfärdiga förtjusande broderier. Man vet också att de muselmanska kvinnorna efter kriget och den därmed följande fattigdomen måste i stor utsträckning arbeta hårt för att bidra till hemmens existens. De statliga ateljéerna äro deras arbetsgivare, som sedan vidareförmedla deras alster till de stora modiefirmorna i Paris och London.

Men i övrigt? Förgäves söker det spejande ögat utgrunda vad som rör sig i hjärnan bakom den svarta sidenlappen; vad dess bärarinna känner och önskar.

Inte ens för gäster i sitt eget hus få dessa kvinnor uppträda obeslöjade. Det är alltså en ovanligt lycklig slump, som ger oss tillfälle att gästa just ett sådant hus som hos den turkiske stads-



Turkinna i Bosnien.

läkaren — en under sina studieår i Wien starkt europeiserad muslim, vars hustru hör till stadens mest emanciperade turkinnor. Öppet på gatan vågar hon ännu icke bryta mot traditionen, men hemma i sin vackra turkiska salong visar sig vår värdinna vara en strålände mörk skönhet och hon berättar oss oförbehållsamt om sin och sina systrars barndom, karaktäristisk för de muselmanska flickebarnen.

Tillhörande en av landets förnämare muslimska familjer stod hon ända till sitt sextonde år under sträng uppsikt av fadern. För att icke öppna något som helst kryphål ut till yttervärlden nekade han henne såväl lärare som lärarinna, vilket gjorde att hon ända tills hon fyllt sjutton år var fullständigt analfabet. Icke ens under natten vågade fadern släppa döttrarna ur sikte, varför de måste dela hans sov-kammare och ve det öga, som vågade kasta en blick in genom fönstergallren. "Jag vill ha mina lamm för mig själv, bort ni andra med edra ögon!"

Men människan spår... En dag blev vår vän tvungen att anställa en husläkare och in i hans hem kommer en ung, orädd turk, fylld av en ny tids idéer. En vacker dag enleverade han

husets sextonåriga dotter och gjorde henne till sin fru efter att först ha lärt henne konsten att läsa och skriva.

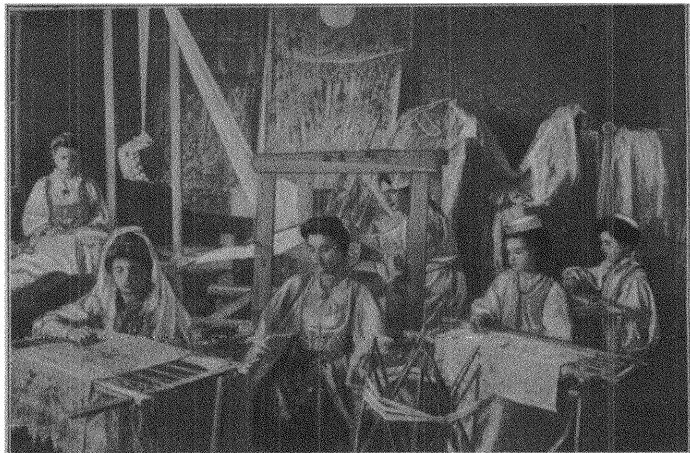
Vår värdinna är nu trettio år och har hunnit se och lära mycket av världen, men i detta fall är hon ännu endast ett undantag, som bekräftar regeln.

Flertalet av de muselmanska kvinnorna bli redan vid tretton, fjorton år bundna vid mannen utan att förstå eller kunna annat än brodera. En och annan kan man visserligen få se trippa till flickgymnasiet ända fram till sin sjuttonde födelsedag, alltjämt utan slöja med pigga glada ögon seende ut i världen, men snart mognad till kvinna och även hennes lott blir slöjan och avspärningen. Hon blir ett vandrande fängelse. Frihet är för henne ett främmande, obegripligt ord och individen hos henne — en planta i källarmörker — får aldrig möjlighet att utveckla sig.

Den österrikiska regimen bidrog med sina äktenskapsföreskrifter att befästa den muselmanska kvinnans slavneroll; obehörigt insteg i en turkinnas kammare straffades som ett brott mot den offentliga säkerheten; en särskild paragraf tillmötesgick snällt och förståelsefullt den bedragne mannen, som slog och misshandlade äktenskapsbryterskan.

Alla tecken tyda emellertid på att förhållandena skola i en ej alltför avlägsen framtid komma att gestalta sig annorlunda för dessa kvinnor. Om icke annat skall den ekonomiska situationen tvinga det därhän. Den har redan omöjliggjort haremen och den har redan kommit kvinnorna ur de fattigare hemmen att söka sin utkomst i fabriker. De socialistiska tidningarna meddela i dagarna som en stor sensation att de beslöjade kvinnorna för första gången infunnit sig vid ett arbetaremöte i Radnicki Dom, Folkets hus.

En skara unga muselmaner — ännu



En av textilateljéerna i Sarajevo.

## En efterbliven kvinnorörelse.

Är det icke en av de allvarligaste bristerna i svenskt kulturliv, liksom i svensk politik, att vi nu mer än någonsin stå så fullständigt främmande för de romanska folken? Latinet har försvunnit från våra skolor, franskan håller på att följa samma väg. Vårt folk, som i gångna tider förstod att hålla kontakten med alla de europeiska kulturfolken, har alltmer kommit att underkastas ett ensidigt inflytande från de germanska grannfolken. Vi gå i skola, där vi ha minst att lära. Vår internationalism går till Tyskland eller till England, där vi träffa våra rasfränder, de som tänka, som vi och känna som vi och arbeta som vi. Men de folk, som tänka på ett annat sätt, som känna på ett annat sätt, som arbeta på ett annat sätt, dem gå vi stolt förbi. Dock är det genom beröringen med främmande element, som utvecklingen går framåt, som befruktning sker. Där man endast söker sina likar, där skapas intet nytt. Ofruktbarhetens anda breder ut sig. Stagnation inträder i samhällsutvecklingen.

För min del tror jag att detta är någonting särskilt för kvinnorörelsen att beakta. Den rörelsen mer än någon annan har behov av kontakten med de romanska länderna. Kvinnorörelsen i Frankrike, Italien och Spanien har en annan karaktär än hos oss. Den är mera "efterbliven" säger man, det är hela saken. Ja, det är ett gott sätt för en "fullblodsgerman" att avfärda ett invecklat problem.

Det har ofta sagts, och med rätta, att skillnaden mellan Söderns och Nordens folk är skillnaden mellan maskulinum och femininum, att de germanska folken äro "manliga", de romanska folken "kvinnliga" till sin karaktär. Men är det så, då ligger det nära till hands att jämföra germanens högmod över sin ras med mannens dumma högfärd över

visserligen tämligen gles — har trätt fram, beredd att rycka den islamiska kvinnan ur hennes förnedring och spränga dörren, som nu stänger henne ute från samhället och delaktighet i de sociala strävandena.

Dzevid Suleimanpasics bjuder i en skrift: "Låt slöjan falla från våra kvinnors ansikten" och en ung islamisk bosniak söker i en liten diktsamling "Haremska Lirika" "skaka trägillren kring kvinnogemaken".

"Obekanta kvinna!" ropar han. "Du lever alltjämt osedd; som en svart ande svävar du fram genom mörkret, men nu kallar dig livet. Sträck ut din vita hand och låt oss följas åt ur till den ropande världen."

K. A.

sitt kön. Det synes som det vore någonting för våra kvinnor att beakta. Och någonting som borde göra dem till de romanska folkens naturliga försvarare i våra kalla länder.

Det kan synas paradoxalt, att just i de länder där det kvinnliga elementet är det mest framträdande i folkkaraktären som exempelvis i Frankrike, motståndet mot kvinnoemancipationen ger sig starkast till känna. Men kan det icke bero därpå, att man där har en starkare känsla för att orättfärdigheten i den nuvarande sociala organisationen skulle skönjas genom kvinnans likställighet med mannen. Det ligger någonting motbjudande i att mannen som

den fysiskt överlägsne under århundraden yxar till hela samhället efter sina önskingar och sina behov och sedan plötsligt en dag inbjuder kvinnan att inträda som kompanjon med lika rättigheter. Hon har icke varit med om att ordna det hela och är därför från början handikapad. Men de germanska kvinnorna med sin mera robusta och maskulina läggning har kanske lättare att uthärda konkurrensen med mannen i mannens samhälle än söderns ömtåligare käril.

Har icke — från annan synpunkt sett — den germanska kvinnorörelsen under stundom haft vissa tendenser att underskatta betydelsen av könskillnaden och står icke i detta avseende söderns folk, för vilka skillnaden mellan man och kvinna är fundamentet i all tillvaro, verkligheten på ett helt annat sätt våra? Är det så, skulle motståndet i Frankrike mot kvinnoemancipationen kanske sammanhålla med, att man där ställer problemet djupare, att man där har en starkare känsla för att kvinnans frigörelse och kvinnans deltagande i det sociala livet måste gå hand i hand med en fullständig omorganisation av samhället av sådan natur att kvinnan icke endast för en formell likställighet med mannen i mannens samhälle utan i ett nytt samhälle kommer i åtnjutande av den verkliga frihet, som gör det möjligt för henne att utveckla sig själv och icke det sken av frihet som tvingar henne att efterapa mannens f. ö. sällan eftersträfvansvärda liv?

För min del tror jag, att saken ligger på det viset och jag är övertygad om att kvinnorörelsens efterblivenhet i



Rembrandt: Kvinnostudie.

## Fantasi.

Av Anna Björkman.

"Vem är det?"

Från tvenne munnar ljöd frågan. De stodo där alla i snögloppet vid spärren. Rockkragarna hade de slagit upp mot den isande fukten. Ty julkvällen kom ej till den staden i ren, tindrande skrud. Den gången. En nyck hade fört dem till stationen. De väntade ingen. Kanske stodo de där just därför. De hörde till den typen av människor, som girigt följa alla infall, ju galnare, dess hellre. Tre voro de, fast den siste, han, som tegat, knappt skönjdes bak de andra i dimman. I alla fall var det han, som nu talade.

"Det är Kristus", sade han, och den skarpa stämman lät lika vårdslös som eljest. Men hans små livliga ögon spelade ej som vanligt. Deras uttryck var undrande, när de riktades på den som föranlett frågan, mannen, som sist av alla de resande trädde ut på gatan.

Det var en lång, tunn gestalt. Mager var han, lite framåtlutad. Rocken

Frankrike en vacker dag skall slå över i sin motsats. När den väg brytes igenom, skall den helt visst få en tyngd över sig och bli för omdaningsarbetet i samhället mera revolutionerande än kvinnorörelser i något annat land.

Så mycket är visst: den franska kvinnan kommer aldrig att intaga sin plats som mannens jämlike i det offentliga livet förrän den dag hon kan göra det med fullt bevarad kvinnlighet.

B. D.

## Fattigmansjul.

Inga ljus i rummet —  
lampan, stakarna har juden...  
Ingen brasa värmer —  
veden är för dyr att bränna  
för en arbetslös, som ligger  
sjuk sen månader tillbaka...  
Hustrun går och tigger...

Även hon är sjuk och bruten —  
åtta små, hon fött till världen...  
Och de åtta små har svälten  
härjat med sin mejsel...  
Tärda, skrupna äro dragen,  
ögonglansen skvallrar feber —  
och den minsta dog av hunger,  
uti yrsel, härom dagen...

Det var några dagar före  
Julen, som är barnens  
stora glädjehögtid...  
Och hon yrade, den lilla,  
om att mamma gick i köket,  
där hon bakade och styrde  
om för värdig firning...  
Snön i trasig ruta yrde...

Gran var tänd i rummet,  
möbler funnos åter.  
Brasan sprakade i ugnen,  
bordet ångade av rätter...  
Och omkring det sutto  
fadern, syskonen och modern.  
Och den lilla älskligt ropte —  
"Mamma — hören orden:

Glädjens nu och äten!...  
Jag har funnit skatten:  
Far sin plats har fått tillbaka,  
mor är frisk och mina syskon  
alla gå i hela kläder"...  
Och den lillas ögon stilla  
lyste emot mors och smekte —  
så hon dog, den lilla.

Och kring bäddens trasor  
föllo de i samman,  
svultna syskonen och modern —  
fadern grät i sängen...  
Så togs kistan bort på dagen —  
Lillan kall i graven ligger...  
Litet ved och Julmat,  
modern går och tigger...

Ragnar Holmström.

## Kvinnorna, barnen och ungdomen.

Att kvinnorna även i sin föreningsverksamhet vill ha bestyr med barn och ungdom är nog ganska naturligt.

På många platser ha ju även kvinnoklubbarna varit mycket intresserade för sagostunderna och många av dess medlemmar livligt deltagit i verksamheten. En barn- och ungdomsrörelse efter litet andra linjer har dock Solna soc.-dem. kvinnoklubb intresserat sig för. Klubben, som omfattas av kvinnor från såväl Hagalund som Huvudsta, med ett möte i månaden på vardera platsen, har på den förra sedan två år tillbaka haft en barn- och ungdomsavdelning. En gång i veckan samlas barn från omkring 10-årsåldern och ungdom intill 18—20 år till trevliga samkväm på eftermiddagen och kvällen. Här sysselsätts de med handarbeten, lövsågning, inlärande av teaterstycken, sång- och folkdansövningar, språkstudier och snart nog även med gymnastik. Mellan 118 och 90 barn samlas varje vecka under Hagalunds kvinnoklubbs medlemmars beskydd och ledning.

En sådan samlingskväll kommo vi ditut och blevo ögonblickligen förda ned till Folkets hus. Ingen hade tid till att höra på vårt ärende, allt intresse tog barnen. Här sutto flickorna kring småbord överallt i salen med handarbeten, avpassade efter ålder och önskemål av dem själva eller möjligen mammorna; pojkarne fingo hålla till på läktaren med lövsågning, där de minsann läto höra av sig så det räckte till.

var snygg, kläderna vårdade men fattiga. Ingenting var märkligt hos honom, ingenting skilde honom från alla de andra mer än hans stilla rörelse. Och så blicken. Genomträngande riktades den mot de tre. Och ändå var det, som om de ögonen intet sågo, som skådade de genom allt ut i en fjärran isig rymd.

De två frågarna skälvde till, när de mötte denna vitbrända blick, och de slogo ned ögonen.

Mannen fortsatte gatan framåt.

"Kommen, låtom oss följän", parodierade den nonchalanta stämman. "Låtom oss se åt, vart Mästaren går! Om han söker stiftets herde, om han vandrar till sina tjänare teologerna, tolkarna, som ligga varandra i håret, vanställande hans lära med sina dår-

Allt emellanåt blev det en liten sångstund, en saga lästes eller några av de äldre barnen läste upp en liten dikt eller sjöngo solo någon sång. Små duetter kunde de även föredraga. Senare på kvällen inövades folkdanser. I slutet på arbetsåret ha de dock alla mycket bråttom, ty en hel del arbeten skola bli julklappar. Omkring tiden för Luciadagen bruka de även ha litet festligt med uppvisning av sina arbeten för mamma, pappa, moster och morbror o. s. v. För hela programmet svarar barnen. Amatörskådespelaregruppen, folkdansgruppen och sångcirkeln uppträda och lämna sin del i underhållningen.

Vi kände oss nästan litet förbluffade över all den intensiva verksamhet, som klubben här utvecklade och vi tro även att det är ett lyckligt grepp av dem att visa, att soc.-dem. kvinnor även kunna utföra socialt arbete och ett gott sådant. Att det fordras mycket intresse och mycket arbete är alldeles givet, men arbetet kan delas upp mellan medlemmarna efter häg och fallenhet och mången, som annars kanske känner sig litet bortkommen i föreningslivet, skulle här kunna finna sin plats och utföra en hel del nyttigt arbete till allas bästa. Och om så sker så behöver ej klubbarnas övriga arbete lida härav.

Ett gott föredöme har Solnaklubben givit oss. Vi hoppas innerligen att deras krafter må räcka till att fortsätta. Må klubbarna litet varstädes bli efterföljare. S. V.

aktiga utläggningar. Kanske förunnas oss en intervju med Människones son. Medge, vi skulle i ett tag förvandlas till världsberömda, efterträdade reporters om vi i morgon kunde pryda våra blad med rubriken Intervju med Jesus Kristus, Judarnas konung."

Men de andra glömde sin jargong, glömde sina slagfärdiga repliker. Och de gingo tysta i främlingens spår.

De hörde knappt den oförfäddes uddiga insinuationer, när mannen vandrade förbi biskopshusets tunga tegelfasad med alla dess glödande rutor, vandrade vidare under professorskvarterets nakna lindar ut mot den stora parken, ur vars dunkla gömmen ugglan skrek.

Han gick dock inte in bland träden. Han steg upp för trappsteget till ett lågt litet hus med fönsterluckor, mellan vars springor ljuset sipprade. Upp för trappsteget till ett värdshus, där kuskar och arbetare brukade dricka sitt öl och dit gärna målare och skaldersökte sig kanske i syfte att finna modeller.

Han steg in. Hans blick for sökande



### K. F. S. NYA FABRIK.

Kooperativa Förbundets Margarinfabrik är landets modernaste  
K. F:s Margarin framställes av de bästa råvaror — — — — —  
K. F:s Margarin fyller de högsta anspråk — — — — —  
K. F:s Margarin säljes endast i de Kooperativa föreningarna

# Lazarol

läka sår —  
lindra smärtor

# Lazarin

genom rummet, vars få ensammar gäster sågo duvnare ut än eljes. Han satte sig vid ett bord, och de tre sökte sig ett i hans närhet. Inte heller nu i värmen och ljuset kunde de anslå den bullrande ton, som stämde med detta ställe. Vid ett bord längst in i salen tystnade de svärjande männen, och korten blandades mera stilla. Till och med uppapperskan, den rappmunta Antonia, ställets fräcka musa, prutade av på det mest utmanande i sitt väsen under sin gång mot främlingens bord. Hennes hårda röst var nästan en liten försagd flickas, när hon frågade vad mannen önskade. Ändå hyste hans blick ingen stränghet. Ansiktet låg nu blottat i det skarpa ljuset. Munnen log med ett mildt, ömt, vemodigt uttryck. Så som endast den människa ler, som njutit allt, lidit allt och förstått allt.

Gästernas blickar drogos mot honom.

De tre kommo sig inte för att beställa något. De sutto tysta som bortkomna gossar. När mannen reste sig, följde också de utan inbördes överenskommelse.

Han gick ner för det nötta trappsteget, ut i trädens svarta skugga. Men nu hade töcknet lättat. Rymden blivit isigt klar. Månens ljus sökte sig till jorden. Luften var fylld av ett svävande, darrande, oroligt skimmer.

Han följde vägen utåt slätten, sökande sig genom sörjan till kantens stenar. Snart låg staden bakom dem; och landskapet öppnade för dem sin fria rymd. Markerna lyste, upplösta och tvagna av höstens regn.

Han gick så fort. De fingo brått och svårt att följa.

Då stannade han åter vid ett hus, en låg-liten länga, som gnistrade i sin vita rappning. Ty nu var månens sken fullt, och det huset tycktes dricka åt sig allt ljus, det kunde rymma i sina väggar.

Han gick upp för trappan och rörde vid dörren.

Då hejdade sig de tre.

"Han har stannat vid Alfs hus. Det är till honom han går, och det borde vi vetat. Nu ha vi ingen rätt att tränga oss med längre. Kanske är allt detta intet." Det var den lille tredje, som talade. "Kanske äro vi bara fulla. Men nu går jag i alla fall till min gamla mor, som sitter därhemma med granen färdig att tändas, med kaffebordet prytt, med ett par av de tjocka ullstrumpor hon aldrig tröttnar att stieka

och jag aldrig uthärdar att använda, hemlighetsfullt lackade. Så har hon suttit var julafton, fast hon mest fått vänta förgäves."

Hans röst lät mild och gossaktig. Den hade ett tonfall, som ingen förr hört den äga och som väl ingen mer skulle höra hos den. Han gjorde hastigt kors-tecknet, nu med tafatt fumlighet ej som så många gånger förr flott parodie-rande.

Där inne i det vita huset bodde skalden, proletären, som sjungit folkets sånger med dess egen tunga. Hans hjärta var slitet av alla de fröjder och sorger det rymt, egna och andras. Allt hade han måst smaka. Lasten dolde för honom ingen giftig hemlighet. Livs-drycken hade han tömt hel, bågarens bittra bottsats men också ytans skummande pärlor hade han smakat. Intet hade fått bli honom främmande. Så älskade han livet och människorna. Hur skulle han annars kunnat bli deras tolkare på gott och ont, deras vägledare och tröstare?

Han satt vid bordet nära fönstret. Huset rymde ett enda rum. Bordet var omålat, men en röd blomma skimrade över dess grova yta. Där var rent inne. Mattan skakad, friska furugrenar på vägghyllan, en doftande enebuske i vrån. För den trevnaden kunde han tacka flickan, som nu sov i sängen, kanske trött av henne ovanligt arbete. Sjuk var hon nog också, riktigt illa därän, men hon skranglade sig fram av fruktan för doktor och lasarett. Det var skökan, som många gånger skänkt honom lindring, när driften dånade genom hans ådror, som skänkt honom den lust han girigt njöt de stunder, då han var djur, och förbannelse, då han åter blev människa. I kväll var han människa. I dag, då ingen hade användning för en sådan som hon, hade han slagit upp sin dörr för henne och låtit henne vara med ro, vara också hon bara människa.

Han hörde, att någon kom, men han fäste sig inte vid det. Det huset hade inga borgerliga vanor. Hans vänner sökte honom alla dygnets timmar, när de bäst behöfde honom. Själv gömde han ej dagen för arbetet, natten för vilan. Pennan lämnade honom ofta ingen ro under dygnets senaste timmar. Skapardriften var den enda, som rådde på

# RUMFORD

## BAKPULVER

NUTIDENS FÖRNÄMSTA

alla de andra i hans väsen. Den blev alltid tillfredsställd, när helst den gjorde sig påmind.

"Sitt ner", sade han endast på sitt stilla, försynta vis.

Och han skrev vidare. Lampan lyste på hans svarta, glatta hår, på hans tärda panna. Ögonen kom nu ingen att se. De gömde sig sänkta bakom locken. Men den ännu gossaktiga munnen mumlade ord, kämpade med ord, fann ord.

Vad skrev han? Kanske något av sitt djupaste. Kanske några av de där eviga frågorna, som han aldrig tyckts få svar på: frågorna om synd, om nåd, skriet efter livets mening, som aldrig dog på hans läppar.

Men så såg han upp. Och då släppte han pennan. Han hade sett mannen på stolen bakom sig, och han ensam såg glorian kring främlingens huvud. Han reste sig men föll strax tillbaka i stolen.

"Jag är så trött", sade han bara.

"Jag vet det", sade en stämman bakom honom. Denna röst ljöd mildare än en mors och ändå mättad av styrka. "Jag vet det", sade mannen, "och just därför har jag kommit för att hämta dig".

"Jamen jag kan nog inte följa dig. Jag vet ju inte ens, om jag tror på dig. Och ändå har jag sökt dig under hela mitt liv, mitt under otukten, mitt under ruset har jag lyssnat efter din stämman. Jo, som vän, som broder kunde jag räkna dig. Ingen har tyckts mig mer strålande än du. Men kan du hjälpa?"

"Jag vet icke", svarade mannen. Han log trött. Också ögonen logo. Nu sågo de. När de riktades mot Alf, glömde blicken sin fjärrskimrande vit-het. "Jag vet knappt, om jag själv tror på mig. Jag är en människa som du. Har du inte märkt hur rådvilla mina ord alltid varit? Jag vet inte, om jag kan hjälpa, men jag vill hjälpa. Följ mig ändå."



## Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33  
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dråcker och Kjolar

till billiga bestämda priser. Obs! Beställningar utföres till billiga priser.

Alf log ljust. Tröttheten var borta. Men så dog glansen över hans ansikte.

"Jamen hon, kan jag lämna henne därborta?" Han visade på kvinnan i bädden.

"Det är rätt, att du tänker på de arma kring dig. Men kom och se!"

Främlingen förde den spenslige unge mannen mot sängen.

"Hon behöver inte mer din hjälp."

Då såg Alf, att hon dött. Dessa lemningar, som så ofta förnedrat sig, hade fått del av dödens majestät.

Alf gick bort till bordet och släckte lampan.

Så gingo främlingen och han ut i natten.

## Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

### Från Uddevalla.

En redogörelse över Uddevalla socialdemokratiska kvinnoklubbs verksamhet under åren 1907—1921.

Klubben bildades den 22 nov. 1907 av fru Ruth Gustafson från Stockholm.

Interimstyrelse valdes. Fru Maria Forsberg, ordf., fru Elin Högström, vice ordf., fru Hulda Johnson, sekr., fru Sofia Svenson, vice sekr., fru Maria Larson, kassör. På första mötet beslutades att hålla två möten i månaden i Folkets hus. Klubbens första föredrag hölls av fröken Hilma Hofstedt den 6 febr. 1908. Röstningsfrågan var ämnet för detta föredrag. Även har deltagits i försäljningen av tidningen Morgonbris. Klubben har livligt deltagit i och även diskuterat kooperationen och dess verksamhet. Den 2 januari 1908 beslutade klubben att ansluta sig till Uddevalla arbetarekommun.

På grund av bristande intresse nedlades klubben den 16 maj 1910. Klubben återupptogs den 26 nov. 1913 med ett medlemsantal av 14 st. Den 1 maj 1914 deltog klubben för första gången i majdemonstrationen med sitt nya standar med inskription: Kvinnor, slutet er samman! Standaret hade förfärdigats av klubbens medlemmar.

Den 4 december 1915 hölls föredrag av fru Agda Östlund. Ämnet var: Dyrtid och kvinnokrav.

1 maj 1917 deltog klubben i demonstrationen. Förutom klubbens eget standar hade förfärdigats ett tillfälligt standar med inskription: Lindra nöden, dela rätt!

Den 19 och 20 juli 1919 höll klubben en friluftsfest å Skansberget. Festen inbringade en behållning av kr. 359: 25.

På möte den 1 sept. 1919 beslutades enhälligt att teckna andelar i Folkets hus för 100 kr., d. v. s. 10 st. Den 14 okt. 1919 hade klubben föredrag av fru Ruth Gustafson.

I januari 1921 hölls föredrag av fru Nelly Thuring från Göteborg och ämnet var: Vad fordras av Sverges kvinnor 1921? I sept. 1921 hölls en fest till förmån för arbetslösa familjer och nettobehållningen blev 798: 47, vilket till julen utdelades till de mest be-

# BANKAKTIEBOLAGET NORDEN

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

hövande. Under året 1921 har 12 möten hållits och frågor rörande dagens aktuella spörsmål diskuterats. Klubben består av 20 godkända medlemmar vid sista kvartalets slut 1921.

Den 1 januari 1922 hölls möte, därvid revisionsberättelsen upplästes och godkändes. Till ordf. valdes fru Anna Glans, till sekr. fru Anna Gabrielsson, och till kassör fru Ada Lind.

Vi ha här sammanfört det väsentligaste av vårt arbete under dessa 15 år. Under de år som komma måste vi dock spänna krafterna ytterligare och föra klubben framåt.

Med hälsning till kamraterna landet runt. Med kamrathälsning

Anna Gabrielsson.

## Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. Allm. Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre per mm.

**Sverges Soc.-Dem. Kvinnoförbund:** Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

**Stockholms stads, Stockholms o. Uppsala läns soc.-dem. kvinnodistrik.** Adr.: Ordf. Fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör Fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

**Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)** håller ordinarie möte 4:de måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus. Styrelsen.

**Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb** håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 2, 2 tr. Styrelsen.

**Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.)** håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Elin Magnusson, Timmermangsgatan 40, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

**Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb** har ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m. & lokalen Upplandsg. 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten).

Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

**Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb** avhåller ord. möte 3:dje onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. St Eriksgratan 21. Ordf. Hildegard Ström, Bergsgatan 27, 1 tr. ö. g.

**Föreningen för Hembiträden i Stockholm** håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

**Arvika soc.-dem. kvinnoklubb** håller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

**Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb** håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva.

Styrelsen.

**Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb** håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

**Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb** har möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

**Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb** håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Helen Olsson, Föreningsgatan, Höganäs.

**Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb** håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 7/9 i Folkets Hus' B-sal.

Styrelsen.

**Skivarps soc.-dem. kvinnoklubb** håller ord. möte andra söndagen i varje månad kl. 1.30 e. m. i Folkets Hus, Skivarps. Nya medlemmar vinna inträde.

Styrelsen.

**Spånga soc.-dem. kvinnoklubb** håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

**Solna soc.-dem. kvinnoklubb** håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

**Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb** håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

**Tumba soc.-dem. kvinnoklubb** håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.



# Konsumtionsföreningen Stockholm m. o.